

DAWID MAKOWSKI

*Pontificio Istituto Liturgico Sant'Anselmo (Roma, Italia)*

EMANUEL KWIATKOWSKI

*Uniwersytet Mikołaja Kopernika (Toruń, Polska)*

## **URZĄD KATECHISTY W ŻYCZENIACH BISKUPÓW ŚWIATA, KIEROWANYCH DO KOMISJI PRZEDPRZYGOTOWAWCZEJ SOBORU WATYKAŃSKIEGO II W LATACH 1959–1960**

1. Wprowadzenie. 2. Komisja Przedprzygotowawcza Soboru Watykańskiego II jako organ zbierający tematy do przyszłego zgromadzenia soborowego. 3. Życzenia biskupów świata odnośnie do misji katechistów. 3.1. Europa. 3.2. Azja. 3.3. Afryka. 3.4. Ameryka. 4. Wnioski i zakończenie

**Słowa kluczowe:** Katechista, Sobór Watykański II, Komisja Przygotowawcza Soboru Watykańskiego II, Odnowa liturgiczna.

### **1. WPROWADZENIE**

Zagadnienie reformy liturgicznej jest dzisiaj tematem bardzo żywym w publikacjach naukowych oraz popularnonaukowych nie tylko teologicznych, ale także socjologicznych czy historycznych. Nic w tym dziwnego, było to bowiem wydarzenie bardzo istotne dla Kościoła oraz świata. Całe dzieło reformy było przygotowywane przez wiele dekad. Jednak to ta ostanía, z lat 1955–1965 i poprzedzająca pierwsze zmiany liturgiczne dokonane w 1965 r., była obfita w bardzo wiele prac na szeroką skalę. Tego przykładem są liczne życzenia, które przesyłali do Stolicy Apostolskiej biskupi z całego świata, dzieląc się swoimi pomysłami, spostrzeżeniami i zdaniem na temat przyszłej odnowy liturgicznej, jak i w ogóle zagadnień, nad którymi należałoby się pochylić podczas Soboru.

Artykuł ma charakter źródłowy, czerpie *sensu stricto* z głosów biskupów świata na temat urzędu katechisty. Posługa ta, obecna od kilku lat w Kościele, dotychczas nie była uznawana za urząd w rozumieniu kanonu 230 Kodeksu Prawa

Kanonicznego. Za taki została uznana dopiero 10 maja 2021 r.<sup>1</sup>. Było to wykorzystanie możliwości, pozostawionej przez papieża Pawła VI (†1978), aby w przyszłości móc stworzyć urzędy, potrzebne w konkretnej chwili życia Kościoła<sup>2</sup>. W swoim Motu proprio *Ministeria quaedam* Papież wspominał przede wszystkim o trzech zadaniach, dotyczących funkcji: *ostiariusza*, *egzorcysty* i *katechety*, spośród których tylko urząd katechety (czy jak się mówi zamiennie: katechisty) doczekał się podniesienia swojej rangi ze zwykłej funkcji do prawnie zdefiniowanej posługi<sup>3</sup>. Jak to się jednak stało? Przyczyn tego stanu rzeczy można doszukiwać się oczywiście w soborowych orzeczeniach oraz dyskusjach, które odbywały się na salach plenarnych. Jednak zdaje się, że lepiej się jeszcze nieco cofnąć i zgłębić to zagadnienie w odniesieniu do głosów biskupów. Dotychczas bowiem w polskiej literaturze przedmiotu nikt jeszcze z tej perspektywy nie zgłębiał tego tematu.

Poniżej zostaną przedstawione więc teksty źródłowe biskupów z różnych stron świata, dotyczące misji katechistów. Każde z tych życzeń zostanie przedstawione w tłumaczeniu na język polski, którego dokonał Emanuel Kwiatkowski, współautor tego artykułu. Celem tłumaczenia będzie dostrzeżenie pierwotnych idei odnowy związanych z posługą katechisty. Dlatego tekst zostanie podzielony na trzy części. Pierwsza będzie dotyczyła ogólnego wyjaśnienia tego, kiedy została powołana i czym się zajmowała Komisja Przedprzygotowawcza Soboru Watykańskiego II, co pozwoli dostrzec, dlaczego w ogóle proszono o głosy biskupów w wielu sprawach. W drugiej zostanie przedstawione tłumaczenie poszczególnych idei, ze zwróceniem uwagi na potrzebę zauważenia potencjału kryjącego się w służbie katechistów. Trzecia natomiast będzie zawierała wnioski, wskazujące na pewną drogę reformy, wytyczoną przez dokumenty biskupów.

## 2. KOMISJA PRZEDPRZYGOTOWAWCZA SOBORU WATYKAŃSKIEGO II JAKO ORGAN ZBIERAJĄCY TEMATY DO PRZYSZŁEGO ZGROMADZENIA SOBOROWEGO

Idea soboru była wynikiem wieloletniego gromadzenia materiałów, co sięgało swym początkiem pontyfikatu papieża Piusa X (†1914)<sup>4</sup>.

Zanim rozpoczęto obrady na salach soborowych, zwołano specjalną komisję, która miała zajmować się zebraniem propozycji tematów na przyszły sobór<sup>5</sup>. Rozpoczęcie

<sup>1</sup> Zob. Franciscus, *Lettera Apostolica in forma di „Motu Proprio” Antiquum Ministerium con la quale si istituisce il ministero di catechista*, Roma 2021.

<sup>2</sup> Zob. Paulus VI, *Litteræ Apostolicæ Motu Proprio datæ „Ministeria Quædam”*. *Disciplina circa primam tonsuram, ordines minores et subdiaconatus in Ecclesia Latina innovatur*, Acta Apostolicæ Sedi 64 (1972), 530.

<sup>3</sup> Zob. M. Tymister, *Der liturgische Dienst der Priester, Diakone, Akolythen und Lektoren: Ein Vademecum der Pastoraliturgik*, Münster 2021, 60–61.

<sup>4</sup> Zob. J. Walkusz, *Drugi Sobór Watykański – Próba kontekstualnej interpretacji historycznej*, *Colloquia Theologica Ottoniana* 1 (2013), 20.

<sup>5</sup> Zob. K. Sitkowska, *Aspekty organizacyjne i komunikacyjne II Soboru Watykańskiego*, *Kultura – Media – Teologia* 12 (2013), 11.

prac nastąpiło kilka miesięcy po dacie 25 stycznia 1959 r., kiedy to papież Jan XXIII (†1963) zwołał zgromadzenie soborowe, które miało rozpocząć swoje obrady 11 października 1962 r.<sup>6</sup> Papież pragnął bowiem, aby biskupi wspólnie obradowali na rzecz pokoju<sup>7</sup>. Wielu pokładało nadzieję, że zgromadzenie soborowe wpłynie na to, że życie Kościoła zostanie ożywione<sup>8</sup>. Szukano bowiem nowych dróg do realizowania w świecie dzieła apostołatu, do których wskazywania zaproszono biskupów z całego świata<sup>9</sup>.

W skład Komisji Przedprzgotowawczej, powołanej do istnienia 17 maja 1959 r., wchodziły następujące osoby:

1. Kardynał diakon **Domenico Tardini** (†1961), prefekt Świętej Kongregacji ds. Relacji z Państwami i Sekretarz Stanu Stolicy Apostolskiej, w roli przewodniczącego Komisji Przedprzgotowawczej Soboru Watykańskiego II.

2. Arcybiskup tytularny Sardynii **Giuseppe Antonio Ferretto** (†1973), asesor Świętej Kongregacji Konsystorskiej, w roli Członka Komisji Przedprzgotowawczej II Soboru Watykańskiego.

3. Arcybiskup tytularny Neapolu di Pisidia Pietro Sigismondi (†1967), Sekretarz Świętej Kongregacji Rozkrzewiania Wiary, w roli członka Komisji Przedprzgotowawczej Soboru Watykańskiego II.

4. Arcybiskup tytularny Tirnowo **Anotnio Samorè** (†1983), sekretarz Świętej Kongregacji ds. Relacji z Państwami, w roli członka Komisji Przedprzgotowawczej Soboru Watykańskiego II.

5. Prezbiter Kościoła Melchickiego Gabriel Acacius Coussa (†1962), asesor Świętej Kongregacji ds. Kościołów Wschodnich, w roli członka Komisji Przedprzgotowawczej Soboru Watykańskiego II.

6. Prywatny Szambelan Papieski w stopniu prałata **Cesare Zerba** (†1973), sekretarz Świętej Kongregacji Dyscypliny Sakramentów, w roli członka Komisji Przedprzgotowawczej Soboru Watykańskiego II.

7. Prałat **Pietro Palazzini** (†2000), sekretarz Świętej Kongregacji Soboru, w roli członka Komisji Przedprzgotowawczej Soboru Watykańskiego II.

8. Prezbiter **Arcadio Larraona** (†1973), sekretarz Świętej Kongregacji ds. Zakonów, w roli członka Komisji Przedprzgotowawczej Soboru Watykańskiego II (do 14 grudnia 1959 r.).

9. Arcybiskup tytularny Ptolemaid w Tebaidzie **Pietro Parente** (†1986), asesor Świętej Kongregacji Nauki Wiary, w roli członka Komisji Przedprzgotowawczej Soboru Watykańskiego II (od 14 grudnia 1959 r.).

---

<sup>6</sup> Zob. Ioannes XXIII, *Primus Oecumenici Concilii nuntius*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/1 (1960), 5.

<sup>7</sup> Zob. Ioannes XXIII, *Allocutiones. Ad Cæos Peregrinos*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/1 (1960), 17.

<sup>8</sup> Zob. Ioannes XXIII, *Adhortatio. Ad clerum, qui e tota venetorum regione Venetias convenerat, in Basilica S. Marci Sacras Exuvias Sancti Pii Papæ X veneraturus*, Acta Apostolicæ Sedis 51 (1959), 379–380.

<sup>9</sup> Zob. Ioannes XXIII, *Ad Rectores Seminariorum Regionalium Italiae*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/1 (1960), 27.

10. Prałat **Dino Staffa** (†1977), sekretarz Świętej Kongregacji ds. Seminariów i Uniwersytetów, w roli członka Komisji Przedprzegotawczej Soboru Watykańskiego II.

11. Mistrz ceremonii papieskich w stopniu prałata **Enrico Dante** (†1967), pro-sekretarz Świętej Kongregacji Obrzędów, w roli członka Komisji Przedprzegotawczej Soboru Watykańskiego II.

12. Prezbiter **Paul-Pierre Philippe** (†1984), komisarz Kongregacji Świętego Oficjum, w roli członka Komisji Przedprzegotawczej Soboru Watykańskiego II.

13. Prałat **Pericle Felici** (†1982), prałat audytor Trybunału Świętej Roty Rzymskiej, w roli sekretarza Komisji Przedprzegotawczej Soboru Watykańskiego II.

W sumie więc Komisja liczyła trzynaście osób, które koordynowały pracę zbierania materiałów, wynikających z korespondencji między Stolicą Apostolską a biskupami świata<sup>10</sup>.

### 3. ŻYCZENIA BISKUPÓW ŚWIATA ODNOŚNIE DO MISJI KATECHISTÓW

Na temat tej posługi zebrano w sumie piętnaście wniosków z trzech kontynentów. Jeden z Europy, osiem z Azji i sześć z Afryki.

#### 3.1. Europa

Biskup **Marcel-Marie Dubois** (†1967), arcybiskup senior Besançon we Francji, wysłał do Komisji pismo, datowane na 29 sierpnia 1959 r., w którym zamieścił następujące zdanie: „Czy pewne urzędy kościelne mogą być powierzane świeckim, niezależnie od kapłaństwa? Tak, jeśli chodzi o niektóre niższe urzędy: ostiariusza, lektora, akolity oraz urząd «katechisty»”<sup>11</sup>.

#### 3.2. Azja

Biskup **Federico Melendro Gutiérrez** (†1978), arcybiskup Anqing w Chinach, zwrócił uwagę Komisji na potrzeby pastoralne w regionach, gdzie nie ma zbyt wielu kapłanów. W piśmie datowanym na 7 sierpnia 1959 r. napisał: „Czy święcenia ostiariusza, lektora, akolity mają być dostosowane do potrzeb Kościoła i przyznawane wybranym świeckim? Czy należy ustanowić nową posługę, przyznawaną wybranym świeckim, którzy wspieraliby kapłanów w sprawowaniu kultu, jako katechiści lub w pracach apostolskich? Taki obrzęd wydaje się konieczny w regionach, które cierpią na wielki niedostatek kapłanów. Należy określić formację, wiedzę, cnoty, obowiązki i zadania kandydatów do tych święceń”<sup>12</sup>.

<sup>10</sup> Zob. Ioannes XXIII, *Constitutio Commissionis Antepreparatoriae*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/1 (1960), 22.

<sup>11</sup> M. M. Dubois, *Litterae*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/2(1) (1960), 225.

<sup>12</sup> F. Melendro, *Litterae*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/2(4) (1960), 475.

Biskup **Leopold Brellinger** (†1967), biskup Kinghsien i Hebei w Tajwanie, podkreślił rolę świeckich w wykonywaniu dzieł apostołatu we współpracy z hierarchią. Wyraził to liście do Komisji z 18 sierpnia 1959 r.: „Na terenach misyjnych, moim zdaniem, wydają się wystarczające niższe święcenia świeckich, ponieważ, z racji przyjętych święceń, mogą już działać w imieniu i z autorytetem Kościoła wobec wiernych, np. jako lektorzy, katechiści, administratorzy wspólnot chrześcijańskich”<sup>13</sup>.

Biskup **Andrew Alexis D’Souza** (†1980), biskup Poony w Indiach, zauważył możliwość dołączania katechistów do grona lektorów, aby stanowili pewien stopień hierarchiczny. Wyraził to w następujących słowach skierowanych do Komisji w piśmie z 19 sierpnia 1959 r.: „Katechiści niech będą lektorami”<sup>14</sup>.

Biskup **Nicolaas Martinus Chneiders** (†1982), arcybiskup Rooms-Katholieke Kerk w Indonezji, zauważył potrzebę udostępnienia świeckim katechistom większej misji w Kościele. W liście do Komisji, datowanym na 23 sierpnia 1959 r., napisał: „W odniesieniu do wyższych i niższych święceń: [...] b) aby subdiakoniat i diakonat były sprawowane przez katechistów świeckich wyróżniających się wiekiem, cnotą, wiedzą, roztropnością i religijnością, nawet jeśli są związani małżeństwem, tak aby mogli pomagać kapłanom w rozdzielaniu komunii świętej, udzielaniu chrztu, głoszeniu, prowadzeniu pogrzebów, przygotowywaniu do małżeństwa itd.”<sup>15</sup>.

Biskup **Harold W. Henry** (†1971), arcybiskup Gwangju w Korei Południowej, zwrócił uwagę na kwestię postrzegania katechistów świeckich przez wiernych Kościoła, konfrontując to spojrzenie z pojmowaniem ministrów protestanckich, mających swoje misje na terenie jego diecezji. Swoje spostrzeżenie zamieścił w liście do Komisji datowanym na 25 sierpnia 1959 r.: „Czy nadawanie niższych święceń katechistom lub innym odpowiedzialnym za stacje misyjne, zwłaszcza tym przebywającym na misjach, byłoby użyteczne, nawet jeśli są oni związani małżeństwem? Oni nauczają, w przypadku braku kapłana, prywatnie chrzczą niemowlęta, czytają Pismo Święte i inne teksty, a także prowadzą modlitwy zamiast mszy, gdy nie ma kapłana. Na terenach misyjnych, przynajmniej w Korei i w innych miejscach, protestanccy ministrowie są obecni niemal w każdej wiosce i są wyżej cenieni niż nasi katechiści, których wszyscy uważają za prostych świeckich. Gdyby nasi katechiści zostali ustanowieni w ramach niższych święceń, byłiby bardziej cenieni w oczach wiernych i pogan jako prawdziwi przedstawiciele Kościoła i dlatego mogliby więcej zdziałać”<sup>16</sup>.

Biskup **James Vincent Pardy** (†1972), biskup Cheongju w Chinach, napisał do Komisji pismo datowane na 28 sierpnia 1959 r., w którym zawarł następujące słowa: „Zalecam przywrócenie dawnego zwyczaju nadawania niższych święceń także świeckim, w tym również żonatym, zwłaszcza w regionach misyjnych. Wielu z naszych wiernych katechistów, którzy przez wiele lat gorliwie i roztropnie pracowali dla

<sup>13</sup> Zob. L. Brellinger, *Litterae*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/2(4) (1960), 110.

<sup>14</sup> Zob. A.A. D’Souza, *Litterae*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/2(1) (1960), 191.

<sup>15</sup> Zob. N. Chneiders, *Litterae*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/2(4) (1960), 233.

<sup>16</sup> Zob. H. Henry, *Litterae*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/2(4) (1960), 63–64.

chwały Boga, zasługuje na ten tytuł, nadawany publicznie w imieniu Kościoła. W rzeczywistości katechiści na misjach często mają pieczę nad Kościołem i zarządzają dobrami kościelnymi. Już teraz pomagają kapłanom w głoszeniu Słowa Bożego, gdy brakuje kapłana, oraz w sprawowaniu niektórych celebracji kościelnych. Jeśli zezwoli się katechistom na otrzymywanie niższych święceń, będą cieszyć się należnym poważaniem wśród wiernych. Następnie, w czasie wojny, kiedy kapłani są więzieni lub wyędzani, katechiści mogliby lepiej prowadzić wiernych i chronić dobra kościelne<sup>17</sup>.

Biskup **Marcel-Marie Dubois** (†1967), arcybiskup senior Besançon we Francji, wysłał do Komisji pismo, datowane na 29 sierpnia 1959 r., w którym zamieścił następujące zdanie: „Czy pewne urzędy kościelne mogą być powierzane świeckim, niezależnie od kapłaństwa? Tak, jeśli chodzi o niektóre niższe urzędy: ostiariusza, lektora, akolity oraz urząd «katechisty»<sup>18</sup>.

Biskup **Athanasios Cheriyan Polachirakal** (†1977), biskup syro-malankarski Tiruvalla w Indiach, podkreślił potrzebę dołączania katechistów do grona posługujących w stopniu hierarchicznym, wyrażając to w liście do Komisji z 31 sierpnia 1959 r.: „Aby inne niższe święcenia i nawet subdiakonat zostały odrodzone w sposób duszpasterski, tak aby katechiści stali się lektorami<sup>19</sup>.

### 3.3. Afryka

Biskup **Leon Messmer** (†1987), biskup Ambanja na Madagaskarze, napisał do Komisji list datowany na 20 sierpnia 1959 r., w którym podkreślił, że potrzeba zastanowić się nad udostępnieniem niektórych urzędów hierarchicznych dla świeckich, pełniących misję katechistów: „Czy nie jest właściwe, aby Kościół udzielił niższych święceń temu katechicie, który jest sprawdzony i przygotowany do tej funkcji, aby zwiększyć jego autorytet, godność i łaskę? Chociaż nie jest kapłanem i nie otrzymuje wyższych święceń, takich jak subdiakonat czy diakonat, to jednak jest zaliczany do członków hierarchii kościelnej<sup>20</sup>.

Kapłan Christopher Ulyatt (†1959), prefekt Volksrust w Południowej Afryce, napisał do Komisji list o podobnym brzmieniu, jak powyżej cytowany biskup z Madagaskaru. Otóż w piśmie z 28 sierpnia 1959 r. zawarł on następujące słowa: „Czy warto nadać godność kościelną świeckim pomocnikom w misjach, zwanym katechistami? Być może mogą oni otrzymać święcenia, w tym diakonat, nawet jeśli są w związku małżeńskim, pod warunkiem, że posiadają odpowiednie cechy intelektualne i moralne oraz ukończą studia wymagane przez Stolicę Apostolską<sup>21</sup>.

<sup>17</sup> Zob. I.V. Pardy, *Litteræ*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/2(4) (1960), 61.

<sup>18</sup> M.M. Dubois, *Litteræ*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/2(1) (1960), 225.

<sup>19</sup> A.C. Polachirakal, *Litteræ*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/2(1) (1960), 206–207.

<sup>20</sup> L.A. Messmer, *Litteræ*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/2(5) (1960), 283.

<sup>21</sup> Zob. C. Ulyatt, *Litteræ*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/2(5) (1960), 568.

Biskup **François Lehaen** (†1993), biskup Sakanii w Demokratycznej Republice Konga, w piśmie skierowanym do Komisji z 26 czerwca 1960 r. napisał: „Niższe święcenia powinny być przywrócone w Kościele niezależnie od dostępu do kapłaństwa. Jeśli uzna się za niewłaściwe udzielanie wszystkich niższych święceń w ten sposób, wydaje się bardzo użyteczne w naszych czasach wprowadzenie przynajmniej niektórych, takich jak lektorat czy akolitat. Powody są następujące: 1) Katechiści, świeccy pomocnicy kapłana na terenach misyjnych, powinni być promowani do lektoratu lub akolitatu. W odległych regionach, gdzie kapłan odwiedza wiernych tylko sporadycznie, katechiści regularnie udzielają nauk chrześcijańskich, przewodniczą zgromadzeniom wiernych w niedziele, prowadzą modlitwy i śpiewy liturgiczne, czytają lekcje, epistoły i ewangelie. Nie ma wątpliwości, że ich autorytet i cnota, wynikające z otrzymanego święcenia i publicznie nałożonej misji, znacznie by wzrosły [...]”<sup>22</sup>.

Biskup **Thomas McGettrick** (†1988), biskup Ogoja w Nigerii, w liście z 28 czerwca 1960 r. zwrócił też uwagę na to, o czym pisali już jego poprzednicy: „Aby ustanowić Kościół na terenach misyjnych, katechiści i inni świeccy głosiciele Ewangelii odegrali i nadal odgrywają ogromną rolę. Byłoby właściwe, gdyby przyznano im pewne kanoniczne uznanie, na przykład poprzez udzielenie im niższych święceń, nawet jeśli są żonaci, lub poprzez utworzenie specjalnego stowarzyszenia Głosicieli Słowa z pewnymi przywilejami”<sup>23</sup>.

Biskup **Bruno-Augustin Hippel** (†1970), biskup Oudtshoorn w Republice Południowej Afryki, w swoim liście do Komisji z 26 sierpnia 1960 r. zawarł następujące słowa: „Rodzimi katechiści są coraz bardziej potrzebni, zanim liczba rodzimych księży będzie wystarczająca. Ostatnio otwarto szkoły katechistów. Posługa katechistów jest taka sama, jaka była szkoła lektorów w starożytnym Kościele. «Przyjmij księgę i bądź Lektorem Słowa Bożego, mając, jeśli wiernie wykonasz swoje zadanie, udział z tymi, którzy służyli Słowu Bożemu» (Pontyfik. Rzym.). Uważam za dobre i przydatne, jeśli wybrane z powyższych osób, zwłaszcza spośród katechistów, mogłyby być włączone do stanu duchownego przez niższe święcenia. Wtedy, podniesieni do godności duchownych, z większą troską, większym autorytetem i skutecznością mogliby wypełniać swoje zadania. Autorytet katechisty-duchownego wśród miejscowych czarnoskórych będzie bez wątpienia znacznie większy niż świeckiego. Można mieć nadzieję, że wielu katechistów po pewnym czasie będzie mogło zostać dopuszczonych do kapłaństwa. Prawie wszystkie kongregacje zakonne mają braci świeckich”<sup>24</sup>.

### 3.4. Ameryka

Biskup **John Rodgers** (†1997), wikariusz apostolski Wysp Tonga i Niue, zwrócił uwagę Komisji na zagadnienie statusu katechistów, zadając następujące pytanie, zawarte

---

<sup>22</sup> Zob. F. Lehaen, *Litteræ*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/2(5) (1960), 161.

<sup>23</sup> Zob. T. McGettrick, *Litteræ*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/2(5) (1960), 346.

<sup>24</sup> Zob. B.A. Hippel, *Litteræ*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/2(5) (1960), 551–552.

w liście z 6 września 1959 r.: „Czy byłoby dobre, gdyby katechiści działający na misjach, gdzie pełnią funkcje kapłańskie, zostali promowani do czterech niższych święceń, aby został zwiększony ich autorytet w oczach wiernych?”<sup>25</sup>.

#### 4. WNIOSKI I ZAKOŃCZENIE

Z powyższych wniosków wysnuwają się dwie główne propozycje:

1. Zasadniczo ideą, którą przedstawiali biskupi, było to, aby katechistów włączyć w kościelne posługiwanie, które już wówczas było obecne. Tego typu zdanie miało jedenastu biskupów, którzy chcieli, aby katechistów dopuszczać do święceń niższych. W ten sposób zyskaliby oni szczególnie status w Kościele i podmiotowość prawną. Ich posługa byłaby zatem szczególnie szanowana.

2. Istniała także druga idea, za którą było tylko czterech biskupów, w myśl której należałoby stworzyć osobny urząd dla katechistów. Miała to być osobna posługa, skupiająca w sobie świeckich, zwłaszcza na terenach misyjnych, aby mogła być ona wsparciem dla kapłanów.

Niezmiernie istotny jest tutaj fakt, że większość głosów pochodziła z krajów misyjnych. To właśnie one dostrzegały potrzebę utworzenia nowego urzędu lub włączenia już istniejącej misji w ramy jakiegoś święcenia niższego, czyli stopnia hierarchicznego (w sensie historycznym: odpowiednika dzisiejszych posług lektora i akolity), przy dopuszczaniu do nich osób świeckich<sup>26</sup>.

Podczas obrad soborowych temat ten został poruszony w sposób szczególny przez arcybiskupa Bernarda Yago (†1997), który, czerpiąc ze swego doświadczenia duszpasterskiego z posługi na Wybrzeżu Kości Słoniowej, podkreślał, iż istnieją miejsca, w których rzadko bywa kapłan, a które potrzebują kogoś, kto będzie im posługiwał i głosił słowo Boże<sup>27</sup>. W katechistach upatrywano właśnie tych, którzy mogli podjąć to zadanie we współpracy z lokalnymi duszpasterzami<sup>28</sup>. Kiedy więc papież Franciszek (†2023) ustanowił w Kościele posługę katechisty, wprowadzoną na mocy Motu proprio *Antiquum ministerium* z 10 maja 2021 r., od razu podkreślone zostało, że jest to posługa *sensu stricto* przeznaczona dla osób świeckich<sup>29</sup>.

Na końcu należy zauważyć także, że wiele czynności, które wówczas pełnili katechiści, było związane z brakiem kapłanów. W sposób szczególny widać to na przykładzie przewodniczenia przez nich niedzielnych celebrazjom pod nieobecność prezbitera lub biskupa. Poza tym do nich należało przygotowanie katechumenów do

<sup>25</sup> Zob. I.H.M. Rodgers, *Litteræ*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/2(7) (1960), 662.

<sup>26</sup> Zob. D. Makowski, *Posługi współczesnego Kościoła*, 23–27.

<sup>27</sup> Zob. M.R. Wiltgen, *Ren wpada do Tybru. Historia Soboru Watykańskiego II*, Warszawa 2001, 122.

<sup>28</sup> Zob. D. Makowski, *Posługi współczesnego Kościoła*, Kraków 2023, 88.

<sup>29</sup> Zob. *Congregatio de Culto Divino et Disciplina Sacramentorum*, *Lettera della Congregazione per il Culto Divino e la Disciplina dei Sacramentia* Presidenti delle Conferenze dei Vescovi sul Rito di istituzione dei Catechisti, Roma 2021, nr 2.

przyjęcia chrztu (a niekiedy i udzielanie im tego sakramentu), szkolenie ministrantów, troska o potrzeby doczesne wspólnoty wierzących, grzebanie ciał zmarłych czy wykładanie tajemnic wiary<sup>30</sup>. Być może dlatego nie wszyscy biskupi uważali, że należałoby ich funkcje „zlegitymizować”, dopuszczając ich do przyjęcia któregoś z niższych stopni kościelnego posługiwania. Trzeba bowiem pamiętać, że w tym czasie nie istniała jeszcze rozwinięta teologia laikatu, przez co wielu pasterzy pytało o pewne możliwości, niczego stanowczo nie postulując.

## BIBLIOGRAFIA

- Benoist J.-R., *Catéchistes africains*, La Maison-Dieu 102 (1970), 108–119.
- Brellinger L., *Litteræ*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/2(4) (1960), 515–519.
- Congregatio de Culto Divino et Disciplina Sacramentorum, Lettera della Congregazione per il Culto Divino e la Disciplina dei Sacramentia Presidenti delle Conferenze dei Vescovi sul Rito di istituzione dei Catechisti*, Roma 2021.
- D'Souza A.A., *Litteræ*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/2(1) (1960), 191–195.
- Dubois M.M., *Litteræ*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/2(1) (1960), 219–228.
- Franciscus, *Lettera Apostolica in forma di „Motu Proprio” Antiquum Ministerium con la quale si istituisce il ministero di catechista*, Roma 2021.
- Henry H., *Litteræ*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/2(4) (1960), 63–64.
- Hippel B.-A., *Litteræ*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/2(5) (1960), 550–554.
- Ioannes XXIII, *Adhortatio*. Ad clerum, qui e tota venetorum regione Venetias convenerat, in Basilica S. Marci Sacras Exuvias Sancti Pii Papæ X veneraturus, Acta Apostolicæ Sedis 51 (1959), 375–381.
- Ioannes XXIII, *Ad Rectores Seminariorum Regionalium Italiae*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/1 (1960), 27.
- Ioannes XXIII, *Allocutiones. Ad Cæos Peregrinos*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/1 (1960), 17.
- Ioannes XXIII, *Constitutio Commissionis Antepreparatoriæ*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/1 (1960), 22–23.
- Ioannes XXIII, *Primus Oecumenici Concilii nuntius*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/1 (1960), 3–6.
- Krakowiak C., *Święcenia niższe, posługi i funkcje wiernych świeckich w liturgii*, Lublin 2019.
- Lehaen F., *Litteræ*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/2(5) (1960), 158–163.
- Makowski D., *Posługi współczesnego Kościoła*, Kraków 2023.
- McGettrick T., *Litteræ*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/2(5) (1960), 345–347.
- Melendro F., *Litteræ*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/2(4) (1960), 471–481.
- Messmer L.A., *Litteræ*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/2(5) (1960), 283–284.
- Pardy I.V., *Litteræ*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/2(4) (1960), 1–61.
- Paulus VI, *Litteræ Apostolicæ Motu Proprio datæ „Ministeria Quædam”*. Disciplina circa primam tonsuram, ordines minores et subdiaconatus in Ecclesia Latina innovatur, Acta Apostolicæ Sedis 64 (1972), 529–534.

<sup>30</sup> Zob. J.-R. Benoist, *Catéchistes africains*, La Maison-Dieu 102 (1970), 109.

- Polachirakal A.C., *Litteræ*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/2(1) (1960), 204–208.
- Rodgers I.H.M., *Litteræ*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/2(7) (1960), 661–662.
- Schneiders N., *Litteræ*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/2(4) (1960), 233–235.
- Sitkowska K., *Aspekty organizacyjne i komunikacyjne II Soboru Watykańskiego*, Kultura – Media – Teologia 12 (2013), 8–21.
- Tymister M., *Der liturgische Dienst der Priester, Diakone, Akolythen und Lektoren: Ein Vademecum der Pastoralliturgik*, Münster 2021.
- Ulyatt C., *Litteræ*, Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando I/2(5) (1960), 568–569.
- Walkusz J., *Drugi Sobór Watykański – Próba kontekstualnej interpretacji historycznej*, Colloquia Theologica Ottoniana 1 (2013), 17–40.
- Wiltgen M.R., *Ren wpada do Tybru. Historia Soboru Watykańskiego II*, Warszawa 2001, 122.

## THE OFFICE OF CATECHIST IN THE WISHES OF THE BISHOPS OF THE WORLD, ADDRESSED TO THE PREPARATORY COMMISSION FOR THE SECOND VATICAN COUNCIL IN 1959–1960

### Summary

The text presented here concerns the first voices calling for catechists to be given official status within the Church, as expressed by bishops from around the world in letters to the Preparatory Commission for the Second Vatican Council in 1959–1960. At that time, bishops were asked for their suggestions on issues which should be addressed by the future council. Some of these suggestions concerned the ministry of the catechist. This publication brings together all these voices, translates them into Polish, and uses them as a basis for outlining a possible path for the renewal of the catechistate.

**Key words:** Catechist, Second Vatican Council, Commission Antepreparatory for the Second Vatican Council, Liturgical Renewal.

### Noty o Autorach

**Dawid MAKOWSKI** – student liturgiki na Papieskim Instytucie Liturgicznym św. Anzelma w Rzymie, członek Komisji Liturgicznej Diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej, autor i koordynator projektu „Z pasji do liturgii”.

ORCID: 0009-0003-6007-0393

Kontakt e-mail: dawid.makowski@anselmianum.com

**Emanuel KWIATKOWSKI** – prezbiter diecezji toruńskiej, absolwent filologii klasycznej i studiów śródziemnomorskich na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Tłumacz języków starożytnych w zespole „Z pasji do liturgii”. Pasjonat języka francuskiego oraz kultury Francji i krajów frankofońskich. ORCID: 0009-0009-5217-978X

Kontakt e-mail: emmanuel.kwiatkowski@gmail.com